

Perspective directions of development of philology, linguistics and communication science

Collective monograph

The monograph is included in scientometric database RSCI

RSCI / РИИЦ
Science Index

Aotearoa publishing
Nelson, New Zealand
2018

Aotearoa publishing, Nelson, New Zealand

**Perspective directions of development of philology, linguistics
and communication science**

Science editor:

Drobyazko S.I.

Ph.D. in Economics, Associate Professor, Professor of RANH

Reviewers:

Valeriy Okulich-Kazarin,

*Doctor of Educational Sciences, Professor Pedagogical University of Cracow
(Poland)*

Nina Shatalova,

Doctor Hab. in Social Sciences, Professor, Ural State Railway University (Russia)

Perspective directions of development of philology, linguistics and communication science: Collective monograph. - Aotearoa publishing, Nelson, New Zealand, 2018. - 124 p.

ISBN 978-0-9955865-0-1

The monograph deals with topical issues and prospects for the development of philosophy, philology, linguistics and communitivistics. Collective monograph is intended for politicians, scientists, entrepreneurs, teachers, postgraduate students, students.

ISBN 978-0-9955865-0-1

© 2018 Copyright by Aotearoa publishing,
Nelson, New Zealand
© 2018 Authors of the articles

CONTENT

VIACHESLAV OLEKSENKO. MODERN CLASSES AT UNIVERSITIES	4
ANTONINA ANISHCHUK. OPTIMISATION MODEL OF SPEECH SELF-EXPRESSION IN PRESCHOOLERS.....	19
BURLA A.O., VOZNIY A.P., BURLA O.M., YUNAK A.P. IMPROVEMENT OF HIGH-SPEED ENDURANCE OF YOUNG SPRINTERS ...	32
ВОЗНИЙ А.П., ДОЛГОВА Н.О., БУРЛА А.О., ЮНАК А.П. ІМПЛІЦИТНА БАЗИСНІСТЬ ЛЮДСЬКОЇ ТІЛЕСНОСТІ У ФІЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ.....	41
INNA KNYSH. VAGANTES AS AN ESSENTIAL PHENOMENON OF NOMADS AND SEDENTARIC CULTURES.....	55
SVITLANA MATVIENKO. TERMS OF USE THE BASICS OF THE ART OF LOCAL HISTORY IN PATRIOTIC EDUCATION OF CHILDREN OF SENIOR PRESCHOOL AGE	72
БОРДЮГ Н.С. ЗНАЧЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТІВ З ЕКОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ У ТЕОРЕТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ЕКОЛОГІЇ.....	86
ВОЙТОВСЬКА О.М. СИСТЕМНИЙ, ДІЯЛЬНІСНИЙ, ОСОБИСТІСНИЙ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ	94
SVITLANA TOLOCHKO, TETIANA KOLESNYK. BACKGROUNDS FOR FORMING PROFESSIONAL FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE FOR STUDENTS OF AGRICULTURAL HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS	110

Antonina Anishchuk
Ph.D., Associate Professor
Nizhyn Mykola Gogol State University (Ukraine, Nizhyn)

OPTIMISATION MODEL OF SPEECH SELF-EXPRESSION IN PRESCHOOLERS

Аніщук А.М.
канд. пед. наук, доцент
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя (Україна, м. Ніжин)

МОДЕЛЬ ОПТИМІЗАЦІЇ МОВЛЕННЄВОГО САМОВИРАЖЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

The article reveals basic conceptual foundations of the model of optimization of speech self-expression at pre-school educational establishments.

Key words: *conceptual foundations, speech self-expression, model of optimization, language environment, language culture*

У статті визначено основні концептуальні засади організації моделі оптимізації мовленнєвого самовираження в умовах ЗДО.

Ключові слова: *концептуальні засади, мовленнєве самовираження, модель оптимізації, мовленнєве середовище, мовленнєва культура.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку української держави особливої актуальності набуває проблема формування особистості високого рівня духовності й культури, представника суспільства, здатного вільно й відповідально визначати свою позицію серед інших, гнучко реагувати на зміни в оточуючій дійсності і самому творити їх. Сучасній державі потрібні люди, які б характеризувалися волелюбністю, творчою активністю, самостійністю думки, прагненням заявити про себе, про свої можливості, виразити свою індивідуальність, особливість, свої здібності, нахили, інтереси, бажання, ставлення - тобто люди, здатні до особистісного самовираження.

Демократичні процеси в державі вимагають вироблення нових суспільних вимог до освіти, зокрема дошкільної як первинної її ланки, основи соціокультурного становлення особистості. Саме дошкільний вік є періодом фактичного становлення особистості, розвитку базису її культури, формування вміння вербалізувати свої життєві враження й виражати ціннісне ставлення до людей, природи, предметів. У старшого дошкільника з'являється потреба розкрити індивідуальність, він навчається відчувати емоційний стан іншої

людини, виявляти співчуття, поступатися власними інтересами тощо. Це засвідчує потребу і здатність юної особистості до мовленнєвого самовираження.

Метою статті є: висвітлення концептуальних засад організації моделі оптимізації мовленнєвого самовираження старших дошкільників в умовах закладу дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Проблема мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку у науковій літературі розглядається в контексті комунікативно-мовленнєвого розвитку (Л.Айдарова, О.Запорожець, Л. Калмикова, І. Луценко, Т. Піроженко, А. Рузська); розвитку мовленнєвотворчої діяльності (Н. Гавриш, О. Ушакова, Е. Короткова); статевої диференціації та міжособистісних взаємин в ранньому онтогенезі (В. Абраменкова, С. Ахунджанова, Т. Говорун, Я. Коломинський., О. Кононко, М. Лісіна, Т. Рєпіна, Є. Суботський, Т. Титаренко); нейрофізіологічних механізмів організації мовленнєвих функцій у хлопчиків та дівчаток (В. Єрмеєва, Т. Лоскутова, А. Ольшаннікова, Є. Фатянова, Т. Хризман); інтелектуально-психологічних відмінностей дітей різної статі (В. Васютинський, Ю. Приходько, Т. Титаренко, Н. Чепелева,); методики мовленнєвого розвитку дітей (А. Богущ, Л. Виготський, Л. Калмикова, Н. Орланова, Т. Піроженко, О. Хорошковська, А. Шахнарович); становлення та розвитку мовленнєвої особистості (А. Гончаренко).

Узагальнення провідних психологів, педагогів, лінгвістів з означених аспектів проблеми стали науковим підґрунтям для виділення мовлення як особистісного феномену, що є основним засобом самовираження та визначення й обґрунтування поняття „мовленнєве самовираження”. Під *мовленнєвим самовираженням* ми розуміємо вміння дошкільників за допомогою мовленнєвих засобів та форм заявити про себе; виразити свої думки, почуття, бажання, ставлення; оцінити ставлення до себе інших; відстояти власну гідність; проявити індивідуальність, творчу активність, інтонаційну виразність.

Основними критеріями та показниками мовленнєвого самовираження старших дошкільників є: *прагнення заявити про себе іншим та самим собі* (сформованість потреби заявити про себе, усвідомлене спонукання до мовленнєвого висловлювання, прагнення до визнання, сталість (несталість) прояву мовленнєвого самовираження); *уміння виразити свою індивідуальність* (уміння презентувати свої позитивні якості іншим; сформулювати узагальнене судження про себе, диференціювати основні почуття); *здатність вербалізувати свої наміри у соціально прийнятній, культурній формі* (оформлення мовленнєвого конструкту виразно, грамотно, доступно, адекватно, змістовно, творчо, емоційно забарвлено; використання соціально прийнятних форм [приємних, неагресивних, миролюбних, налаштованих на об'єднання зусиль]; побудова висловлювання з урахуванням можливих реакцій людей) [1].

Концептуальними засадами для обґрунтування моделі оптимізації мовленнєвого самовираження старших дошкільників виступили лінгводидактичні підходи до створення мовленнєвого середовища, зорієнтовані на цінності та інтереси дитини, які висвітлені у працях К. Менга, М. Монтесорі, К. Крутій, А. Гончаренко, Л. Калмикової, Л. Федоренко, М. Львова та ін.; ідеї диференційованого підходу у вихованні дітей різної статі – Т. Говорун, В. Єремєєвої, Я. Коломинського, Т. Лоскутової, Т. Титаренко, Н. Чепелевої, Т. Хрирман та ін.; теоретичні узагальнення щодо формування позитивного „образу-Я” – О. Кононко, М. Чистякової, І. Кузьмичевої та ін.; основні положення лінгводидактів щодо методів та прийомів формування мовленнєвої культури дітей та дорослих – А. Богущ, А. Гончаренко, Т. Піроженко та ін.

Основне завдання щодо створення мовленнєвого середовища, як вважає К. Менг, є включення дитини в «інтеракційну (взаємодіючу) діяльність», яка передбачає наявність в неї мовленнєвих знань, умінь і навичок, що є однією з базисних характеристик особистості, її компетентності [10]. М. Монтесорі найважливішою передумовою розкриття дитиною внутрішнього світу вважала вільну самостійну діяльність у створеному педагогом середовищі. Дорослому

відводилася роль опосередкованого учасника, організатора розвивального середовища, яке сприятиме активності кожної дитини, заохочення її до творчих ініціативних кроків. Поступово в сприятливих умовах життєзабезпечення у малюка формується індивідуальний внутрішній світ, що й визначає характер всієї його діяльності, в тому числі і мовленнєвої [11].

К. Крутій пропонує модель створення освітнього мовленнєвого середовища, яка складається зі спеціально організованої мовленнєвої діяльності дітей, спільної доросло-дитячої мовленнєвої діяльності, вільної самостійної мовленнєвої діяльності дітей. Нею розроблені типи індивідуальних завдань, в основу яких покладено бажання висловити думку з метою повідомлення, переконання, запитання, спонукання до дії тощо[8].

Пріоритетом для розвивального середовища, зазначає А. Гончаренко, мають бути спілкування, обговорення, мовленнєво-творча діяльність, роздуми вголос без страху помилитися чи не співпасти з думкою дорослого. Аналізуючи розвивальний потенціал соціального середовища, автором виділені наступні *умови*: стимулювання дітей до мовленнєвого спілкування в різних видах діяльності; забезпечення різноманітної побутової діяльності, де діти легко вступають в контакт з ровесниками, дорослими; ознайомлення з художньою літературою, яка змальовує реальні життєві ситуації; виокремлення мовлення дорослої людини, як педагогічного фактора[3].

Л. Калмикова важливе значення приділяє формуванню у дошкільників потреби в комунікації, мовленнєвій діяльності дитини в природних умовах, оскільки така діяльність, за словами автора, породжується бажанням висловлювати свої думки, почуття, настрої, обмінюватися ними з людьми, передавати інформацію. Пропонує створити такі мовні ситуації, які б активізували усне висловлювання [6, с. 53]. Л. Федоренко, М. Львов, пропонують такі визначення потенціалу мовленнєвого середовища як «розвиваючі можливості мовленнєвого середовища, в якому росте дитина»[13, с. 9], «природне мовленнєве середовище, в якому росте дитина» [9, с. 182]. Під природним мовленнєвим середовищем М. Львов розуміє мовлення, яке

сприймає дитина в природних умовах: мовлення членів сім'ї, товаришів, знайомих, мова радіо і телебачення, мова книжок, які читають дитині, тощо. Л. Федоренко стихійне мовленнєве середовище, в якому виховується дитина, називає природним мовленнєвим середовищем. Воно може бути як сприятливим для мовленнєвого розвитку, так і навпаки.

Наукові дослідження Т. Хризман, В. Єрємеєвої, Т. Лоскутової, Т. Титаренко показують, що мовленнєві висловлювання представників різної статі відрізняються за своїм змістом, формою, засобами та їх оформленням. Результати експериментів засвідчили, що при називанні слів частіше всього домінує одна з півкуль головного мозку. Вчені з'ясували, що лівопівкульна стратегія пов'язана з переважною більшістю дієслів, а правопівкульна – з іменниками та прикметниками. Довели, що у представників чоловічої статі домінує лівопівкульна стратегія, а у жінок – правопівкульна. Водночас, при висловлюванні приємних слів активною є одна півкуля, а неприємних – інша. Така тенденція частіше спостерігається у дівчаток. Дана закономірність пояснює вживання представниками різної статі мовленнєвих конструктів, які мають свої специфічні особливості, пов'язані зі змістом висловлюваного.

А.Гончаренко, І.Зимня, Л.Калмикова, О.Кононко, Т.Піроженко, А.Проколієнко, Д.Фельдштейн та ін. вважають, що розвиток процесу самовираження пов'язаний з виникненням ряду новоутворень, зокрема, з системою «Я». Згідно з їхніми положеннями, використання займенника «Я» засвідчує перехід дитини від уявлень про себе до думки про себе, вираження цієї думки за допомогою слова. Процес мовленнєвого самовираження дошкільника перебуває в прямій залежності від розвитку самосвідомості, сформованості емоційно-ціннісного ставлення до себе та інших. Встановлено, що «Я-образ» починає формуватися з емоційного (позитивного або негативного) ставлення до людей і до своєї волі («я хочу», «я сам»), що виступає як конкретна потреба дитини.

О. Кононко рекомендує збагачувати не тільки активний словник дитини, а й пасивний, оскільки саме він є важливим показником особистісного

становлення вихованця. Збагачення пасивного словника уможлиблює розуміння та використання дитиною мовленнєвих засобів, які найточніше виражають почуття та ставлення [7, с. 9].

Формуванню мовленнєвої культури дітей та дорослих присвячені праці А. Богуш, А. Гончаренко, Т. Піроженко та ін. А. Богуш застерігає батьків від вживання у своєму мовленні жаргонів, слів-паразитів, вульгаризмів і пропонує використовувати у роботі з дітьми твори усної народної творчості – прислів'я, приказки, загадки, скоромовки; для яскравості і образності мовлення – влучні порівняння, поетичні вирази. Оскільки, яскрава, виразна мова дорослих привертає увагу дітей, а суха, монотонна викликає у дітей байдуже ставлення, роздратованість [2]. А. Гончаренко у своєму дослідженні особливу увагу приділяє розвитку мовленнєвої культури дошкільників, формуванню вміння застосовувати інтонаційні відтінки свого голосу відповідно до змісту висловлювання [3].

Т. Піроженко пропонує ряд дидактичних ігор та вправ на збагачення активного словника. Звертає увагу на те, що зміст і форма висловлювання залежить насамперед від розуміння дитиною відносин між учасниками, а саме: «Хто?» «Чому?» «Для чого?» говорить. Значну увагу приділяє мовленнєвотворчій діяльності дітей дошкільного віку. Її методика ґрунтується на переказуванні літературних текстів, складанні зв'язних висловлювань, лексико-граматичних вправах, мовленнєвих іграх, іграх-драматизаціях, складанні власних розповідей та ін. Через мовленнєву творчість, як зазначає автор, дитина задовольняє головну потребу – вона самостверджується і самореалізується [11].

Х. Джайнотт[5], засновник напряму групової роботи з батьками, пропагував ідею розвитку емоційної сфери батьків через усвідомлення ними власних справжніх почуттів, цінностей та очікувань. Виділив такі принципи виховання дітей: уважно слухати дитину, що сприяє зміцненню самоповаги; уникати і не допускати таких дій і слів, що можуть образити дитину чи озлобити її; виражати думки, почуття без агресивності; батьки мають чесно

говорити про те, що вони відчувають, і, проявляючи власні почуття, поважати особистість дитини.

Вище зазначені концептуальні засади мовленнєвого розвитку дитини лягли в основу розробленої нами комплексної моделі освітнього процесу, яка включає методи та засоби ефективного формування та розвитку у дошкільників потреби у мовленнєвому самовираженні.

Організація методики формування сприятливого для самовираження мовленнєвого середовища передбачала комплекс методів, які були задіяні в роботі з дітьми та дорослими. Методика включала систему експериментальних матеріалів, частину яких розроблено автором (підбір оповідань, казок, сюжетів для розповідання, мовленнєвих вправ, створення мовленнєвих ситуацій, підбір сюжетно-рольових ігор, тематики батьківських зборів тощо). Решту експериментальних матеріалів запозичено у інших авторів і адаптовано до завдань нашого дослідження: ігри та вправи на збагачення активного словника, педагогічний тренінг (Т. Піроженко), вправи на виховання мовленнєвої культури, розігрування діалогів (А. Гончаренко), вправи на формування позитивного образу-Я (О. Кононко, М. Чистякова, О. Колесникова, В. Царьова та ін.). Система виховних впливів на дитину передбачала виховання мовленнєвої особистості, яка б володіла основними проявами мовленнєвого самовираження.

Робота з дітьми передбачала використання оповідань, казок, сюжетів для розповідання, мовленнєвих вправ, а саме, вправ на виховання мовленнєвої культури, на збагачення активного словника, на формування позитивного «образу-Я»; створення мовленнєвих ситуацій, підбір сюжетно-рольових ігор, розігрування діалогів тощо. Підбираючи літературні та фольклорні зразки для читання, ми керувались наступними принципами: змістовність тексту, динамічність образів; наявність виразних художніх засобів, багатства і образності мовлення; головний персонаж – жіночий чи чоловічий образ, наділений позитивними якостями; емоційна виразність при характеристиці жіночих чи чоловічих рис; наявність негативного жіночого чи чоловічого

персонажу, який би підкреслював позитивні якості головної героїні чи героя; збереження мови оригіналу твору.

Через усвідомлення прослуханого діти вчилися розпізнавати добро і зло, хороші і погані вчинки, розуміти вплив приємних та негативних слів на почуття інших героїв твору; збагачували словник (як пасивний так і активний) словами, що виражають різні почуття головних героїв (чуйність, уважність, радість, смуток, здивування, презирство, страх, сором та ін.); зверталась увага дітей на інтонаційні засоби виразності мовлення персонажів (тембр, темп, гучність), оскільки інтонація для них є головним засобом передавання почуттів, ставлення до інших.

З метою закріплення поняття байдужості та чуйності, вміння дітей виражати їх словами, створювали ситуації, в яких дитину ставили перед вибором побудови мовленнєвого висловлювання, що відповідало б таким завданням: запросити до гри приємну людину; запросити до гри однолітка, з яким ти в даний час не дружиш; заспокоїти ображеного; заспокоїти розлючену людину.

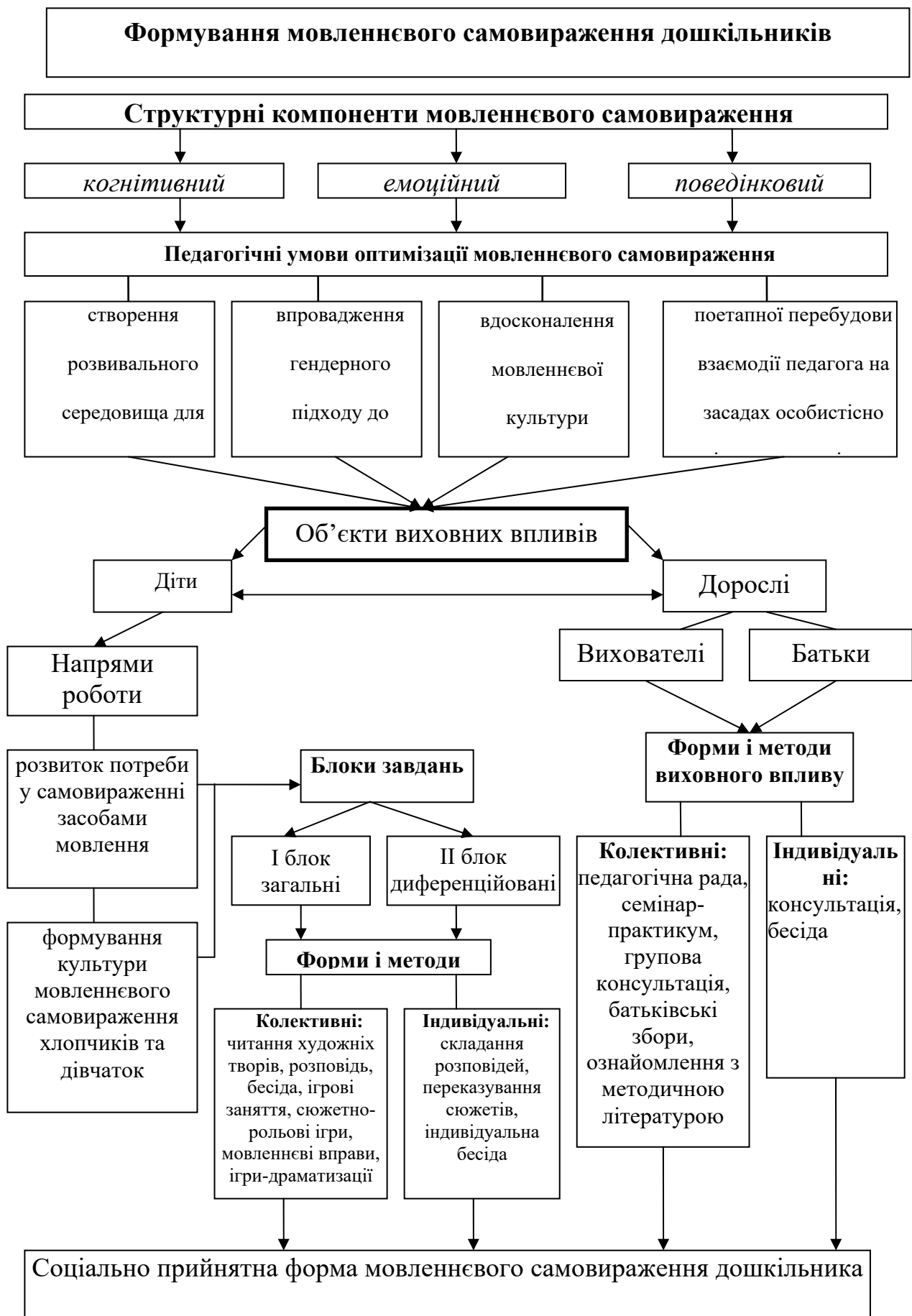
Таким чином, у процесі читання та розповідання, розігрування мовленнєвих ситуацій, ми намагалися сформувати у дітей розуміння понять, які виражають різні емоційні стани та вміння виражати їх відповідними мовленнєвими конструктами .

Робота з педагогічним колективом передбачала комплекс умов, які б забезпечили реалізацію процесу мовленнєвого самовираження дошкільників: *створення розвивального мовленнєвого середовища; врахування статевих відмінностей в розвитку мовлення дошкільників; формування позитивного ставлення дошкільника до себе і до тих, хто його оточує; виховання мовленнєвої культури дорослих та дітей.* Створення розвивального мовленнєвого середовища спрямоване, з одного боку на розвиток особистості, з іншого – на розвиток її мовлення (Т. Піроженко, І. Зимня, С. Ладивір). Мовленнєве розвивальне середовище передбачає мовленнєву компетентність педагога, який буде опікуватися тим, щоб розширити словник дитини,

збагатити його новим понятійним апаратом, створити належні умови, в яких дитина проявляє свою мовленнєву активність по відношенню до інших, виражаючи мовленнєвими засобами свій емоційний стан.

Програма виховання і навчання має бути адресною, індивідуалізованою, враховувати фізичні, психологічні і соціальні особливості хлопчиків та дівчаток. Тому наступна *педагогічна умова передбачає врахування статевої відмінностей в розвитку мовлення дошкільників*, що забезпечується розв'язанням таких завдань: збагачення мовлення хлопчиків приємними, лагідними словами; проведення корекційної роботи з викорінення грубих слів як із мовлення хлопчиків, так і дівчаток; гармонізація до певної міри висловів хлопчиків і дівчаток повноцінними мовленнєвими конструктами, заповнення їх більшою повнотою і виразністю. У формуванні статевої відмінностей, на думку О.Кононко, важливу роль відіграють соціальні і культурні впливи. Статева диференціація набуває смислу лише за умови її включеності в діяльність, передусім у спілкування дитини з іншими людьми. [7, с.212-213].

Для *формування позитивного ставлення дошкільника до себе і до тих, хто його* сучасні науковці пропонують наступні форми та методи роботи. Методику формування у дітей позитивного «образу Я», розвитку правильної уяви про себе та інших, вміння виражати різні почуття та приймати до уваги почуття іншої людини розробила М.Чистякова [14]. Вона зазначає, що словесне вираження почуттів з'явилося у людини з розвитком мовлення і на сучасному етапі займає провідне місце. Основна мета її методики – подолання бар'єрів у спілкуванні, розвиток кращого розуміння себе та інших, створення можливостей для самовираження. О.Кононко пропонує через систему індивідуальних бесід і тренінгів вносити корективи у мовлення дорослих, а саме: відмова від негативних суджень, образливих оцінок, опанування науки й мистецтва використання слів довіри, підтримки, співчуття, вживання висловів «Ти заслуговуєш на увагу інших!»; надавати перевагу запитальній формі звернення до дитини: «А ти як вважаєш?», «Якої ти думки про себе?», «Чи погоджуєшся з моєю оцінкою?», «Чому так?», «Чому ні?» [7].

Виховання мовленнєвої культури дорослих та дітей потребує спільної роботи дошкільного закладу і сім'ї. Оскільки дорослі – основне джерело надходження лексики в словник дитини, то виховання мовленнєвої культури дорослих забезпечить для дітей позитивний мовленнєвий приклад, який включає в себе пропонування дорослим ідеальних (або наближених до них) еталонів мовлення з дитиною: збагачення лексичного словника; звільнення мовлення від образливих слів; урівноважений тон; індивідуалізоване звернення до дітей.

Робота з вихователями та батьками спрямована на застосування *колективних та індивідуальних* форм: педагогічних нарад, семінарів-практикумів, бесід-консультацій, тематичних бесід, батьківських зборів, індивідуальних консультацій, ознайомлення з літературою, домашніх завдань. Основною метою є - донести до розуміння батьків важливість мовленнєвого спілкування з дітьми та поміж собою, необхідність використання різних заохочень, привітальних звернень, лагідних слів, що сприяють вихованню в дітей емоційно-ціннісного ставлення до людей та збагаченню їхнього словника.

Система роботи щодо формування мовленнєвого самовираження дошкільників, змістові характеристики та етапи її розвитку представлено у моделі (рис. 1).

Як *висновок* зазначимо, що основними концептуальними засадами організації моделі оптимізації мовленнєвого самовираження в умовах ЗДО виступають: створення розвивального мовленнєвого середовища; сприяння вільному прояву мовленнєвої активності дошкільника, повній свободі висловлювань; виховання мовленнєвої культури дорослих та дітей, пропагування дорослим конструктивних форм мовленнєвих висловлювань; врахування статевої диференціації у формуванні мовленнєвих умінь і навичок, необхідних для вираження внутрішнього світу; використання художніх творів як важливого засобу збагачення активного словника дошкільників, а позитивних якостей героїв як орієнтиру для виховання мужності у хлопчиків та ніжності, чуйності у дівчаток; формування позитивної самооцінки, сприяння

усвідомлення дитиною свого внутрішнього світу; оснащення адекватними мовленнєвими засобами повноцінного вираження себе - переживань, ставлень.

Доцільними методами формування мовленнєвого самовираження є: розповідь педагога, читання й обговорення художніх творів, складання і переказування дітьми розповідей, розігрування мовленнєвих ситуацій, сюжетно-рольових ігор, виконання мовленнєвих вправ і завдань.

Реалізація педагогічних умов щодо формування мовленнєвого самовираження дошкільників має забезпечуватись, з одного боку, професійною мовленнєвою компетентністю та особистими якостями педагога і, з другого – досконалою мовою батьків, яка б засвічувала оптимальний рівень їхньої мовленнєвої культури.

Література:

1. Аніщук А. М. Педагогічні умови оптимізації мовленнєвого самовираження дошкільників різної статі: дис. ...канд. пед. наук: 13.00.08 / Антоніна Миколаївна Аніщук. – К., 2009. – 258 с.
2. Богуш А. М. Мова ваших дітей / Алла Миколаївна Богуш. – К.: Рад. шк., 1989. – 130 с.
3. Гончаренко А. М. Педагогічні умови становлення гуманних взаємин старших дошкільників: дис. ...канд. пед. наук: 13.00.08 / Алла Миколаївна Гончаренко. – К., 2003. – 214 с.
4. Гончаренко А. М.. Розвиток мовленнєвої компетентності старших дошкільників: навч. метод. посіб. до Базової прогр. розв. дитини дошк. віку «Я у Світі» / А. М. Гончаренко.-К.:Світлич, 2009.-160 с.
5. Джайнотт Х. Дж. Родители и дети / Джайнотт Хайм Дж. – М.: Знание, 1986. – 94 с.– (Нар. ун-т. Пед.фак.; №4).
6. Калмикова Л. О. Комунікативний підхід до розвитку мовлення дошкільнят / Калмикова Л. О. // Педагогіка і психологія. – 1996. – №1. – С. 51–55.
7. Кононко О. Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника (системний підхід): монографія / О. Л. Кононко. – К.: Стилос, 2000. – 336 с.
8. Крутій К. Л. Створення мовленнєвого середовища: теоретичні засади і практична реалізація. – 2-е вид. / Катерина Крутій. – Запоріжжя: ТОВ „ЛПС” ЛТД, 2006. – 168с.
9. Львов М. Р. Словарь-справочник по методике преподавания русского языка: Пособие для студ.пед вузов и колледжей / Михаил Ростиславович Львов. – М.: Изд. Центр „Академия”; Высшая школа, 1999.– 272 с.
10. Менг К. Коммуникативно-речевая деятельность старших дошкольников в ситуативной обусловленности (компоненты и градации) / К. Менг //

- Психоллингвистика: сб. статей / отв.ред. А. М. Шахнарович. – М., 1984. – С. 241–259.
11. Пироженко Т. А. Коммуникативно-речевое развитие ребенка / Пироженко Т. А. – К.: Норе-принт, 2002. – 309 с.
 12. Монтессори М. Помоги мне сделать это самому / Мария Монтессори сост., вступ. статья М. В. Богуславский, Г.Б.Корнеулов. – М.: Издат. Дом «Карапуз», 2002. – 272 с.
 13. Федоренко Л. П. Методика развития речи детей дошкольного возраста: пособие для учащихся дошк. пед. училищ / Лидия Прокофьевна Федоренко. – М.: Просвещение, 1977. – 239 с.
 14. Чистякова М.И. Психогимнастика / Под ред. М.И.Буянова. – М.: Просвещение, 1990. – 128 с.

Perspective directions of development of philology, linguistics and communication science

Collective monograph

Copyright © 2018 y the authors
All rights reserved.

WARNING

Without limitation, no part of this publication may be reproduced, stored, or introduced in any manner into any system either by mechanical, electronic, handwritten, or other means, without the prior permission of the authors

Edited by the authors.

ISBN 978-0-9955865-0-1